

TÜRKİYE'DE POPÜLER MÜZİK KÜLTÜRÜ İÇERİSİNDE “COVER” KAVRAMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

M. Serkan ÇAKIR*

İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Müzik Teknolojisi ABD, Malatya

ÖZET

Bu çalışmada; uluslararası müzik literatüründe “Cover” olarak adlandırılan ve ülkemizde de kullanılan kavram çeşitli açılardan incelenmiştir. Araştırmada, Türk Pop Müziğinde en çok coveri yapılan şarkılar, cover yapan sanatçılar ve gruplar belirlenmiş, cover yapma nedenleri ortaya konulmuştur. 31 popüler müzik şarkıcısı, 16 popüler müzik grubu ile ulaşılabilen eserleri incelenmiş, elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Türk Pop Müziği sanatçıları ve grupları; gündemde olan, dillerden düşmeyen ve genellikle kendi tarzlarındaki parçaların coverlerini ticari kaygılardan ve gündemden düşmemek için yapmaları, Türk Pop Müziği parçalarının daha çok talep görmesinden dolayı en fazla coverlemenin Türk Pop Müziği tarzında yapılması, birçok sanatçının, kötü giden müzik piyasası, albüm satışlarındaki yetersizlik ve/veya yeni beste bulma sıkıntısından dolayı kendi coverlerini piyasaya çıkarmaları ile dikkat çekmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeniden seslendirme, Türkçe pop, düzenleme

A RESEARCH ON THE CONCEPT OF "COVER" INSIDE THE POPULAR MUSIC CULTURE IN TURKEY

ABSTRACT

In the study, the research is carried out to determine the most covered songs, the musicians and the bands who cover, to find the reasons of covering and to end up a conclusion. For this aim, 31 Turkish Pop Musical Artist, 16 Pop/Rock Band and their works have been investigated. The study carried out shows that: 1. Most of Turkish Pop Music artists and bands usually cover contemporary songs for commercial purposes and staying popular. 2. Since Turkish Pop Music songs are more popular, artists tend to cover Turkish Pop Music songs. 3. Most of the artists tend to change the sounds in their covers and release these covers just because new melodies are unable to become popular in music market.

Keywords: Cover, Turkish pop, aranjman

1. GİRİŞ

Popüler sözcüğünün bizdeki kullanımı Batıdan gelir ve oldukça yenidir. En popüler yanlış anlamalardan biri de popülerin popüler olan tanımıdır. Popülerin dil bilimsel temeli ve tanımlaması geç-ortaçağ dönemindeki halkın anlamından, bugünkü egemen birçok kişi tarafından sevilen veya seçilen anlamına gelmiştir (Erdoğan, Alemdar, 2005:29).

Popüler kültür'ün tanımlanmasında, onu oluşturan iki terime, yani “popüler”ve “kültür”e ayrı ayrı nasıl anlam verildiği önem taşıyor; ama popüler'in tanımı daha belirleyici oluyor. Çünkü onun tanım tarzı, kültür tanımını da birlikte getiriyor. Popüler kelimesi günümüzde yaygın olarak beğenilen ve tüketilen şeklinde kullanılmaktadır (Özbek, 1991:81)

Popüler kültür birçokları için kendi başına kullanıldığında olumsuz, küçümseyici anlamı olan bir terimdir. Bunun sebebi, popüler kültürün merkezde yer alan elitlerle değil de çevresel olan kitleler ile özdeşleşmiş olmasıdır. Yani popüler olan, genellikle rafine bilgiyi, seçkin zevkleri değil avam yönelimleri kastetmek için kullanılır ve bu nedenle entelektüel çevrelerce küçümsenir. Ülkemizde arabesk müziğe olan yaklaşım, bunun tipik bir göstergesidir (Örmeci, 2008:7).

* Yazışma yapılacak yazar: serkan.cakir@inonu.edu.tr

Makale metni 31.12.2012 tarihinde dergiye ulaştırılmış, 11.02.2013 tarihinde basım kararı alınmıştır.

Popüler kültür duygusal olarak yıkıcıdır çünkü sahte hazlar sağlar ve şiddete, sekse verdiği ağırlık insanları kabalığa, yabanılığa iter; zihinsel olarak yıkıcıdır çünkü cicili bicili, hayattan kaçan, hayali bir içerik sunarak insanların gerçeklikle baş etme yeteneklerini engeller; kültürel olarak yıkıcıdır çünkü insanların yüksek kültüre katılma olanaklarını azaltır (İncirlioğlu, 2007:53).

Günümüz toplumlarında popüler kültür dediğimiz zaman bu günümüz toplumlarını biraz düşünmememiz gerekiyor, çünkü günümüz toplumlarında popüler kültür dediğimizde bugüne dair bir şeyden bahsetmiyoruz. Popüler kültür denilen şey yekpare değil, sürekli değişen sürekli kabuk değiştiren, içinde geçtiği mecraları çoğu zaman bizim bile tanıyamadığımız bir üretim alanıdır (Köker, 2007:7).

Popüler Kültür: Biçim olarak orta karmaşıklıkta olan, aktarımı ya da iletimi ortam ve teknoloji yoluyla yapılan, bilinen bir kaynağı ya da üreticisi olan, kültürel değerleri ve gelenekleri yeni formüller biçiminde yansıtan, ürünü tüketiciye dönük olan ve oldukça ucuz fakat parayla elde edilen halkın kültürüdür (Oktay, 2009:44).

Popüler kültür gündelik yaşamın kültürüdür. Dar anlamda emeğin gündelik olarak yeniden üretilmesinin bir girdisi olarak eğlencayı içerir. Geniş anlamda, belirli bir yaşam tarzının ideolojik olarak yeniden üretilmesinin ön koşullarını sağlar (Oktay, 2009:63).

Popüler Kültürün en ön planda olan sanatlarından biri, dışarıklı bir sanat olmasından ve eğlence kültürüne daha kolay adapte olmasından dolayı şüphesiz müziktir. Popüler sanatın niteliğini ve işlerliğini sinemayla birlikte en çok müzik üzerinden izleyebilirsiniz (Çağan, 2003:192).

Popüler müzik ofiste ya da fabrika koridorunda hayat ile verimsiz, üretkenlikten uzak bir bağlantıdır. İşin verdiği sıkıntı ve gerginlik yüzünden insanlar boş zaman faaliyetleri için çaba sarf etmekten kaçır ve dolayısıyla arzularını doyuracak bir uyarıcıya ihtiyaç duyar ve popüler müzikle arzularını doyururlar (Çağan, 2003:206).

Türk Pop Müziği; Modern müzik kalıplarıyla, ya da, modern müzik kalıplarının üzerine Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve alaturka ezgilerin eklenmesiyle oluşan bir Türk Müziği çeşididir.

1960'lı yıllar dünyada yaklaşık olarak 20 yıl sürecek olan ve gençler arasında savaşıma seviş sloganının atıldığı Hippi akımının gözde olduğu yıllardır. Mini eteklerin, vücutlarının her yerine yaptırıldıkları dövmelemlerin, apartman topuklu ayakkabıların, erkeklerde uzun saçların, uzun sakal ve bıyıkların, küpelerin, büyük madalyonların ve İspanyol paça denilen uzun paçalı pantolonların moda olduğu yıllardır. 1960'lı yılların sonuna doğru ülkemizdeki pop müziği çalışmaları büyük bir hız kazanır. Çok sayıda orkestralar kurulur ve gruplararası yarışmalar düzenlenir. 1970'ler kaset devrinin başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Plağın 40 yıllık geçmişini çöpe atan kaset, ülkemizde çabuk yaygınlaşır. Bu yıllarda ülkemizin pop müzik temsilcilerinde büyük bir artış görülür (Yurga, 2002:70).

1980'li yıllar pek çok alanda olduğu gibi müzikte de yasaklı yıllar olarak bilinir. Pek çok sanatçı ve seslendirdiği şarkılar yasaklanır, sanatçılar sürgün edilir. Bu yıllarda evlerdeki kaset çalar sayısında artış görülür ve müzik artık her eve girer.

1990'lı yıllarda Pop tarzı söyleme ve çalma, tüm müzik çeşitlerimizi etkisi altına aldı. Üstelik adına Nostalji denilen bir akım da beğeni görmeye başladı. 20, 30 hatta 40 yıl önceki şarkılar tekrar ele alınarak, azıcık tartım, azıcık sound, azıcık söyleme farklılıklarıyla değişime uğratarak seslendirmek moda oldu (Yurga, 2002:109).

1990'lı yıllarda pop müziği seslendiren sanatçıların sayısında büyük artış görüldü. Bu yıllarda, beste sıkıntısı çeken sanatçılar, geçmiş yılların hit şarkılarını coverleyerek albüm satışlarını arttırmaya çalışmıştır.

Eskisi yenisi, piyasadaki herkes "best of"tan söz etmeye başladı. Muazzez Ersoy'un nostalji serisinin ulaştığı satış rakamları, daha önce dönüp de yüzüne bakılmayan müzik geçmişine nur yağdırdı. Bu alanın öncülüğünü İlhan İrem yaptı. İrem yıllar önce Dünden Yarına adlı albümü ile kendi geçmişine herkesten önce el atmıştır ve gecikmeden Volume 1, Volume 2 adları altında eski parçalarını yeniden yorumlamıştır (Dilmener, 2003:382;).

2000'li yıllarda Türk Pop Müziğinin alaturkadan aşırı beslenmesi, Pop Müziğini olumsuz etkilemiş, Arabesk-Pop ve Fantezi-Pop gibi başka müzik türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Cover kelimesinin sözlük anlamı; Örtü,

Türkiye’de Popüler Müzik Kültürü İçerisinde “Cover” Kavramı Üzerine Bir İnceleme

kapak, kılıf olarak ifade edilmektedir. Müzikteki anlamı; Bir zamanlar popüler olmuş eski şarkıların yeniden söylenmesi cover olarak adlandırılmaktadır. Kökeni eski Fransızcaya dayanan İngilizce bir sözcük olmasına rağmen, müzikteki anlamı ile Türkçede de bir çok dilde olduğu gibi, değiştirilmeden kullanılmaktadır. Türkiye’de gündelik hayatta; Coverlemek, cover yapmak, coverini çıkarmak, cover şarkılar, cover albümler v.b. isimlerle kullanılmaktadır. Cover, bir çeşit çeviridir. Yalnızca sestense değil, aynı zamanda, zamandan zamana da çeviridir (URL-1, 2012).

Bazı şarkılar, yeniyenken bile tanındıktır. Hatta dinleyeni hemen kavrar. Ya tanıdık bir şeyler vardır yapısında ya da bildiğiniz bir şarkıdır dinlediğiniz, belki de. Sadece söyleyen farklı olabilir ve belki söyleyiş şekli farklıdır. Bir albümde ya da canlı müzik yapılan bir yerde rastlayabilirsiniz bu şarkılara. Onları cover diye anıyor ilgili kişiler (URL-2, 2012).

Bir şarkının yeni ortaya çıktığı bir dönemde, bir başkası tarafından okunması yine cover olarak adlandırılır. Aslında coverde önemli olan şarkının kendi başına bir geçmişi olmasıdır. Bu durum cover şarkılara bir çeşit derinlik kazandırır. Bu çağrışımlar nostalji denen türü ortaya çıkarmıştır. Bazı şarkıcılar bugünkü varlık nedenlerini neredeyse nostalji şarkılarına borçlanmışlardır. Başkalarının gölgelerini takip ettikleri için hiçbir zaman kendi nostaljileri de olmayacaktır. Türk Pop Müziğinde yapılan coverler genelde; eski bir şarkıyı alıp, altyapısını ve aranjmesini değiştirmek suretiyle yapılmakta, çok az da olsa, ilk yorumları ile aynı melodi ve vokal yapısını korumakla birlikte; güfteyi aynı tutup, ton, ritim ve vokal tarzı yaratanlarda azda olsa bulunmaktadır (URL-1, 2012).

Endüstriyel anlamda, reproduksiyon amaçlı teknolojilerin gelişimi, günümüz müziğinin yinleme sorunu ile ısrarlı bir uğraşısını işaret etmektedir. Genellikle, aynı motiflerin ısrarla yinlendiği yapılar ya da tam tersi, tekrardan uzaklaşmak için çeşitli yollara başvuran yapılar karşımıza çıkar. Bu arada müziğin yeterince yinlemeye yönelik olup olmaması durumu da popülerliğini olumlu ya da olumsuz olarak etkiler durumdadır (Yıldız, 2003:23).

Türk Pop Müziğinde ilk önemli ‘cover’ şarkı Zerrin Özer’in seslendirdiği Gönül’dür. Orhan Gencebay’ın 1974 yılında Kervan Plakçılık tarafından çıkarılan albümünde söylediği bu şarkı, daha sonra Zerrin Özer’in 1979 yılında Kent Plakçılık tarafından çıkarılan albümde pop haliyle yer almıştır. Bugün bile çoğumuz "Gönül" deyince Orhan Gencebay’ı değil Zerrin Özer’i hatırlarız. Coverinin aslının önüne geçtiği bu çalışma sayılı örneklerden biridir (URL-1, 2012).

Popüler müzik, temalarının tekrarlanıp durması sayesinde, belki de diğer sanat biçimlerinin hiç birinde görülmedik ölçüde, dinleyicilerinin bilincine nüfuz etme yeteneği gösterir. Şarkılar bazı melodik unsurların insanların dikkatini çekmesi sonucunda popüler olurlar (Lull, 2000:14, ç. İbلاغ Turgut).

Yetmişli yıllarda ülkemizde ünlü bestelere Türkçe söz yazılarak yapılan coverlere rastlanırdı. Türk popunun patladığı 90’lardan bu yana ise söz ve bestelerde değişikliğe gidilmeden müzik türleri arasında bir alışverişe rastlandı (Türk Pop Müziği parçasının Anadolu Pop Rock türünde seslendirilmesi vb.). Değişen ve gelişen koşullar sonucunda kaset ve cd pazarının genişlemesi, televizyon, radyo kanallarının ve müziğin tüketildiği eğlence mekanlarının sayısının artması gibi benzeri nedenlerle girilen hızlı yaygınlaşma sürecinde, müzik dünyası sektörleşmeye başladı. Şarkıcı, söz yazarı, besteci ve düzenlemeci sayısında sürekli bir artış oluşmaya başladı. Serbest piyasa koşullarının batı standartlarında olmaması, telif haklarından, korsan ve kaçak baskılara varana dek kazanç payını küçülten her çeşit saldırı sektörün ciddi bir şekilde kan kaybetmesine neden oldu. Dönem modaları çabuk geçiyor, düne kadar büyük getirileri olan kimi müzikler ve şarkıcılar birden bire iş yapamaz hale geliyordu. Bu yaratılan piyasanın büyüyen gereksinimlerini karşılamak için sürekli üretimde bulunmak ve gündemde olmak gerekiyordu. Müzik dünyasının sektörleşmeye başlaması, beraberinde uzmanlaşmayı da getirdi. Şarkı yapımında düzenlemeci figürü iyice öne çıktı. Şarkılara remiksler, remarklar ve single’lar yapılması düzenlemecinin önemini de büyük ölçüde arttırdı. Bütün bu seri üretim, yeni beste ve şarkı bulma sıkıntısı, türlerin kaynaşması, Türk Popuna duyulan istek eski bütün şarkıların ‘coverlerinin yapılmasına neden olmaya başladı. Kısaca; Cover, beste sıkıntısından ve yeni şarkı bulmak zorluğu sebebiyle yapıldığı gibi, cover yapan sanatçının ciddi müzikal tercihleri nedeniyle de yapılmaya başlandı (URL-1, 2012).

Problem Cümlesi

Çalışmanın ana problemi; Türkiye’de popüler müzik türleri içerisinde cover kavramı ne şekilde varlığını sürdürmektedir? Alt Problemler ise;

- Popüler müzik şarkıcıları arasında cover yapma durumu ne düzeydedir?
- Müzik türleri arasında cover durumu ne düzeydedir?

- Popüler gruplar içerisinde cover durumu ne düzeydedir?
- Sanatçılar arasında, kendinden sonrakiler tarafından cover yapılma durumu ne düzeydedir?
- Kendi albümlerini yeniden coverleyen sanatçıların durumu ne düzeydedir?
- En çok coveri yapılan grupların durumu ne düzeydedir?

2. YÖNTEM

Bu araştırma, betimsel bir çalışma olup, sesli ve yazılı kaynak tarama modeli kullanılmıştır. Bu yöntemle Türkiye’de popüler müzik kültürü içerisinde cover kavramının durumu betimlenmeye, açıklamaya ve tasvir edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sürecinde elde edilen veriler, tarihsel bir süreç izlenerek kronolojik sıraya göre izlenmiş, çeşitli değişkenleri içerisinde cover kavramı analizleriyle ortaya konulmuştur.

Araştırma evrenini, başlangıcından günümüze kadar ulaşılabilmüş cover yapan Türkiye’de popüler türler içerisinde yer alan şarkıcılar, gruplar, gerek kendileri tarafından gerekse farklı icracılar tarafından seslendirilen cover şarkılar oluşturmaktadır.

Araştırmada; Genellikle, gerekli şarkıcılara ve şarkılarına ulaşabilmek için internet ortamından faydalanılmıştır. Kaynak taraması; <http://www.youtube.com> yoluyla yapılmış, elde edilen veriler, araştırmanın dayanacağı temel gerçekleri saptamak ve kuramsal bilgileri oluşturmak amacıyla ortaya konulmuştur.

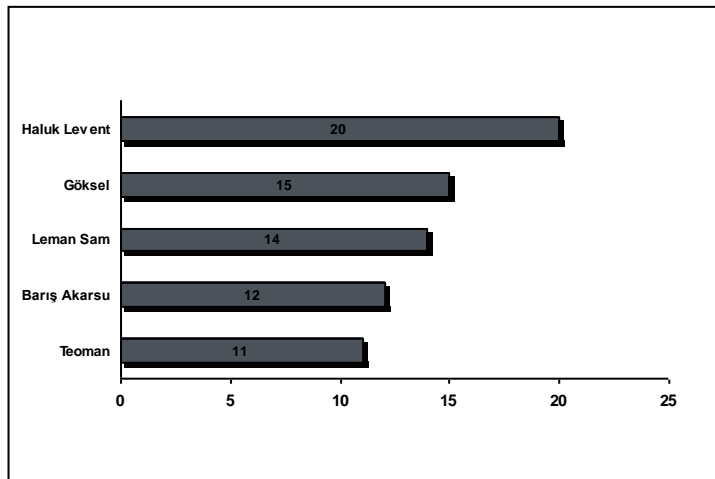
Araştırmanın örneklemini 31 popüler müzik sanatçısı, 16 popüler müzik grubu ve ulaşılan yazılı ve sesli eserleri oluşturmaktadır.

Bu araştırma; Türkiye’de popüler müzik türleri içerisinde cover kavramının ne düzeyde olduğunu, tarihsel süreci içerisinde cover yapılan şarkıların, cover yapan şarkıcılar-grupların, cover yapılan müzik türlerinin ortaya çıkarılması ve oranlarıyla belirlenmesi bakımından, ilgili sanatçı-icracı, araştırmacı, kurum ve kuruluşlara fikir vermesi bakımından önem taşımaktadır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Cover Yapan Şarkıcılar

Bu bölümde Türkiye’de popüler müzik türleri içerisinde yer alan cover şarkı icra etmiş şarkıcılar belirlenmiştir (Tablo 1, Şekil 1). Cover yapılan şarkılar sadece popüler müzik türleri içerisinde değil, Türk Halk Müziği ya da Türk Sanat Müziği şarkılarından da oluşabilmektedir.

Şekil 1. Cover yapan Türk Pop Müziği Sanatçıları

Türkiye’de Popüler Müzik Kültürü İçerisinde “Cover” Kavramı Üzerine Bir İnceleme

Şekil 1’de görüldüğü gibi; Türk Pop Müziği alanında en fazla cover yapan sanatçı 20 parçayla Haluk Levent olmuştur. Onu 15 parçayla Göksel izlemiş, Leman Sam 14, Barış akarsu 12, Teoman 11 parça cover’lemişlerdir.

Tablo 1. Cover Yapan Şarkıcı ve coverlediği parçalar

Cover Yapan Şarkıcı	Cover Yaptığı Şarkı	f	%
Çelik	Silinmeyen hatıralar, Öyle bir geçer zaman ki, Yalnızlar rıhtımı	3	1,36
Tarkan	Yandım yandım, Uzun ince bir yoldayım, Dertliyim ruhuma hicran, Dönülmez akşamın ufkundayız, Enginde yavaş yavaş, Benzemez kimse sana, Rüya gibi uçan yıllar, Duydum ki unutmuşsun, Ben nasıl yanmıyım dağlar, Kara gözler	10	4,54
Şebnem Ferah	Değirmenler, Uzun ince bir yol, Ünzile, Gönül çelen, Masum değiliz	5	2,27
Levent Yüksel	Sensiz olmaz, Yarabbim, Hakim bey, Selluka, Senden sonra	5	2,27
Sezen Aksu	Paramparça, 1980, Ben sevdalı sen belalı, Sude, Melankoli, Yüzünü dökme küçük kız, Tanrı istemezse	7	3,18
Deniz Seki	Sen de başımı alıp gitme, Her şey senin için, Sensiz yaşayamam, Sen bensiz ben sensiz	4	1,81
Nilgül	Kara sevda, Gel efendim, Sarhoş gibiyim	3	1,36
Haluk Levent	Bu aşk burada biter, Dağlara küstüm, Deliler, Kaderimin oyunu, Acılara tutunmak, Akdeniz akşamları, Nerdesin, Sevenler ağlarmış, Al beni, Balıkçı, Dağlar, Yeter ki, Aşkın mahpushane, Dert olur, Hasretler ayrılıkla başlar, İntegral, İçimde ölen biri var, Sabah türküsü, Ayrılık, Namus belası	20	9,09
Teoman	Sevdim seni, Uykusuz her gece, O yaz, Anlıyorsun değil mi, Kol düğmeleri, Unutamadım, Yağmur, Gemiler, Resimdeki gözyaşları, Bu biçim, Ağır kapı, Kadınım	12	5,45
Leman Sam	Sürgün, Karlı kayın ormanı, Günlerimiz, Özgürlük, İstanbul’u dinliyorum, Leylim ley, Memikoğlan, Güneş topla benim İçin, Yiğidim aslanım, Sus söyleme, Yalnız insan, Hoş çakal kardeşim Deniz, Gönül, Rüzgar, Bu su hiç durmaz	15	6,81
Emre Altuğ	Şaşkın, Bir de bana sor, Heyamola, Al yanaklım	4	1,81
Soner Arıca	Gördüğüme sevindim, Devlerin aşkı, Hasretinle yandı gönlüm, Sarhoş, Gözün aydın, Yüreğime ektim seni	6	2,72
Nilüfer	Beni anlamadın ya, Büyük aşkım, Her şeyden çok, Söz güzelim, Mavilim, Canım sıkılıyor canım, Yemin ettim, E bebeğim e, Gözlerinin hapsindeyim, Bir garip yolcuym	10	4,54
Murat Gögebakan	Ay yüzlüm, Kara sevda, Namus belası, Yaralı, Merhaba, Ağlarsa anam ağlar, Yeminin mi var	7	3,18
Sertab Erener	Tek başına, Makber, Çocuklar gibi, Sessiz gemi	4	1,81
Kıraç	Kara hisar kalesi, Kendim ettim kendim buldum, Karakaş gözlerin elmas, Mutlu olmak istiyorsan	4	1,81
Yaşar	Bu iş zor yonca, İşte öyle bir şey, Boş sokak, Rüzgar gülü, Kadınım, Ebruli, Bir günah gibi, Her yerde kar var, Benim bütün rüyalarım seninle	9	4,09
Zuhal Olcay	Yalnızlar rıhtımı, Benimle oynar mısın, Yağmur, Tepedeki çimenlik, El gibi, Sesler yüzler sokaklar, Pervane, Çaresizim, Yalnızlığım	9	4,09
Cansu Koç	Gurbet, Kendim ettim kendim buldum, Aşkımız bitecek, Gözlerin, Sessiz gemi	5	2,27
Candan Erçetin	Ben böyleyim, Çember, Kim, Bu hayat çekilmez, Gelmiyorsun, Unutama beni	6	2,72
Funda Arar	Haberin var mı, Arapsaçı, Benim için üzülme, Dünden sonra yarından önce, Ateş düştüğü yeri yakar	5	2,27
Feridun Düzağaç	Düşler sokağı, Mutlu olmak varken, Sevgi, Beni vur, Estarabim, Rüzgar	6	2,72
Zerrin Özer	Unutamadım, Gemiler, Leylim Ley, Yara, Halim Öyle, Sergüzeşt, Hara, Damga, Derviş	9	4,09
Edip Akbayram	Büyük, Mutlaka yavrum, İstanbul, Kasımpaşa kıyıları, Eşkiya dünyaya hükümdar	6	2,72

	olmaz, Sen benden gittin gideli		
Aylin Aslım	Kimdi giden kimdi kalan, Bazı yalanlar, Bir çocuk sevdim	3	1,36
Emre Aydın	Sürpriz, Hareket vakti, Duymak istiyorum	3	1,36
Mirkelam	Bütün çiçekler su ister, Güzel bir gün, İstanbul	3	1,36
Barış Akarsu	Islak ıslak, Resimdeki gözyaşları, Leyla, Her şeyi yak, Sevdim seni bir kere, Olmadı yar, Ayrılık, Hatıralar, Yeter ki, Allahım güç ver bana, Bir sevmek bin defa ölmek demekmiş, Rüzgar	12	5,45
Göksel	Günün birinde, Kim bilir, Olmaz böyle şey, Ağlamak güzeldir, Gülmek için yaratılmış, Senden başka, Şimdi sen varsın, Sen bensiz ben sensiz, Çaresizim, İnanmam, Baksana talihe, Dudaklarında arzu, Güle güle sana, Mektubumu buldun mu, Bilemedim	15	6,81
Yeşim Salkım	Hep böyle kal, Dudaklarında arzu, Tövbeler tövbesi	3	1,36
Işın Karaca	Artık ne duamsın ne de bedduam, Ben sevdalı sen belalı, Mavi mavi, Yalan, Dilek taşı, Hor görme garibi, Kim bilir, Ben sana vurgunum	7	3,18
TOPLAM		220	100.0

3.2.Türlerine Göre Coveri Yapılan Şarkılar

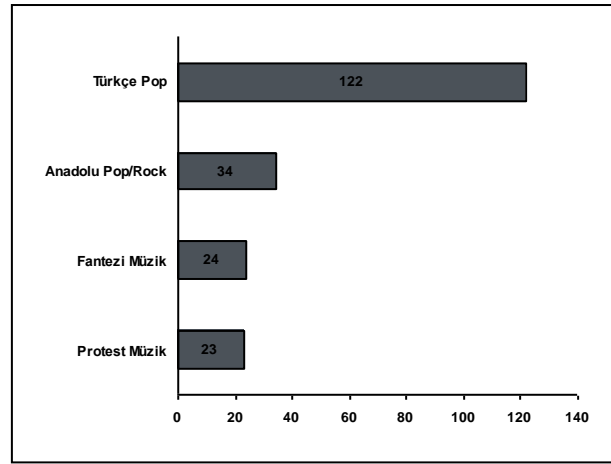
Bu bölümde türlerine göre coveri yapılan şarkılar belirlenmiştir (Tablo 2, Şekil 2). Belirlenen şarkılar sanatçıların kendisi ya da başka sanatçılar tarafından coveri icra edilmiş şarkılardır.

Tablo 2. Cover yapılan Türler

Cover Yapılan Tür	Cover Yapılan Şarkı	f	%
Türkçe Pop	Silinmeyen hatıralar, Öyle bir geçer zaman ki, Yalnızlar rıhtımı, Yandım yandım, Yaz yaz, Sevda çiçeği, Sen varsın, Şairin elinde, Maskeli balo, Değirmenler, Gönül çelen, Masum değiliz, Sensiz olmaz, Senden sonra, Paramparça, Sude, Melankoli, Sensiz yaşayamam, Sen bensiz ben sensiz, Dert olur, Hasretler ayrılıkla başlar, İntegral, Sabah türküsü, Ayrılık, Sevdim seni, Uykusuz her gece, O yaz, Yağmur, Gemiler, Kol düğmeleri, Unutamadım, Ağır kapı, Kadını, İstanbul'u dinliyorum, Birde bana sor, Heyamola, Al yanaklım, Maskeli balo, Cesaretin var mı aşka, Beni anlamadın ya, Büyük aşkı, Her şeyden çok, Söz güzelim, Mavilim, Canım sıkılıyor, Yemin ettim, Gözlerinin hapsindeyim, Bir garip yolcuym, Yaz yaz, Sevda Çiçeği, Sen varsın, Tek başına, Sessiz gemi, Çocuklar gibi, Bu iş zor yonca, İşte öyle bir şey, Boş sokak, Rüzgar gülü, Kadını, Benimle oynarmısın, Tepedeki çimenlik, Yağmur, Pervane, Çaresizim, Yalnızlığım, Değirmenler, Ünzile, Gönül çelen, Gurbet, Yanarım, El gibi, İki çocuk, Küçüğüm, Ben böyleyim, Çember, Bu hayat çekilmez, Unutama beni, Ya seninle ya sensiz, Gülmek için yaratılmış, Eksik bir şey, Rüzgar, Unutamadım, Gemiler, Bir çocuk sevdim, Sürpriz, Hareket vakti, Duymak istiyorum, Güzel bir gün, İstanbul, Fırtına, Her şeyi yak, Ayrılık, Hatıralar, Yeter ki, Sardunya, İkinci bahar, Sabahlar uzak, Tanrı misafiri, Dert olur, Olmaz böyle şey, Ağlamak güzeldir, Her şey senin için, Sensiz yaşayamam, Ben sana vurgunum, Bu aşk burada biter, Akdeniz akşamları, Yeter ki, Aşkın mahpushane, Gözün aydın, Olmadı yar, Olmasa mektubun, İkimizin yerine, Ayrılış, Ebruli, Bir günah gibi, Her yerde kar var, Benim bütün rüyalarım seninle, Haberim var mı, Benim için üzülm	119	59,5
Anadolu Pop-Rock	Uzun ince bir yoldayım, Telli telli, Hakim bey, Lambaya püf de, Sarı çizmeli Mehmet ağa, Namus belası, Sende başını alıp gitme, Dağlara küstüm, Nerdesin, Sevenler ağlarmış, Al beni, Balıkçı, Anlıyorsun değimli, Resimdeki gözyaşları, Bu biçim, Şaşkın, Nereye saklarsın, Ağlarsa anam ağlar, Kendim ettim, Aşkımız bitecek, Tamirci çırağı, Gel efendim, Sarhoş gibiyim, Kan ve gül, Arapsaçı, Estarabim, Islak ıslak, Leyla, Bir sevmek bin defa ölmek demekmiş, Hükümsüzdür, Gün ola harman ola, Ay yüzlüm, Kara sevda, Merhaba	34	17.0

Türkiye’de Popüler Müzik Kültürü İçerisinde “Cover” Kavramı Üzerine Bir İnceleme

Arabesk/ Fantezi	Yarabbim, Ben sevdalı sen belalı, Tanrı istemezse, Kaderimin oyunu, Yalnızım dostlarım, Ya evde yoksan, Vazgeçmem, Senin olmaya geldim, Dertler benim olsun, Dünya dönüyor, Günün birinde, Kimbilir, Gülmek için yaratılmış, Senden başka, İnanmam, Dudaklarında arzu, Bilemedim, Artık ne duamsın ne bedduam, Ben sevdalı sen belalı, Mavi mavi, Dilek taşı, Hor görme garibi, Kimbilir, Yalan	24	12.0
Protest Müzik	Karlı kayın ormanı, Leylim ley, Memik oğlan, Güneş topla benim için, Yiğidim aslanım, Hoşça kal kardeşim deniz, Hasretinle yandı gönlüm, Yüreğime ekdim seni, Yakamoz, Telli telli, Acılara tutunmak, Sen benden gittin gideli, İçimde olan biri var, Sürgün, Özgürlük, Gözlerin, Ayrılığın hediyesi, Yüreğim kaniyor, Beni vur, Leylim ley, Büyü, İstanbul, Eşkîya Dünya’ya hükümdar olmaz	23	11.5
TOPLAM		200	100.0

Şekil 2. Cover yapılan müzik türü

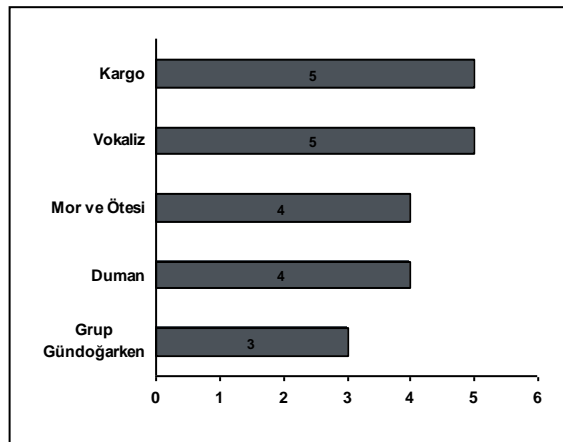
Şekil 2’de görüldüğü gibi; Türkçe Pop 122 parçayla en çok coverlenen müzik tarzı olmuştur. Onu 34 parçayla Anadolu Pop/Rock izlemiş, Fantezi müzik tarzında 24, Protest müzik tarzında 23 parça Türk Pop Müziği Sanatçıları tarafından coverlenmiştir.

3.3. Cover Yapan Gruplar

Bu bölümde popüler türler içerisinde yer alan cover yapmış gruplar belirlenmiştir (Tablo 3, Şekil 3). Bu gruplar belirlenirken coveri yapılan şarkılar, besteci veya yorumcu ayrımı gözetmeksizin, icracısı ya da bestecisiyle özdeşleşmiş şekliyle belirtilmiştir.

Tablo 3. Cover yapan Gruplar

Cover Yapan Gruplar	Coveri Yapılan Sanatçı	Şarkı Adı	f	%
Athena	Kargo Yeni Türkü	Şairin elinde Maskeli balo	2	6,25
Kurban	Cem Karaca Barış Manço	Namus belası Sarı çizmeli mehmet ağa	2	6,25
Duman	Özdemir Erdoğan Anonim Sezen Aksu Asya / Mustafa Sandal	Gurbet Çile bülbülüm Her şeyi yak Olmadı yar	4	12,5
Mor ve Ötesi	Ajda Pekkan Fikret Kızılok Bülent Ortaçgil Yeni Türkü	Yaz yaz Sevda çiçeği Sen varsın Telli telli	4	12,5
Vokaliz	Ezginin Günlüğü İbrahim Tatlıses Orhan Gencebay Müslüm Gürses Özdemir Erdoğan	Sardunya Yalnızım dostlarım Ya evde yoksan Vazgeçemem İkinci bahar	5	15,6
Grup Gündoğarken	Ezginin Günlüğü Bülent Ortaçgil Esmeray	Eksik bir şey Bahar türküsü Dert olur	3	9,37
Bulutsuzluk Özlemi	Ezginin Günlüğü Normal	Ezginin günlüğü Bülent Ortaçgil	2	6,25
Yüksek Sadakat	Levent Yüksel Ayrılış	Kadınım Ezginin Günlüğü	2	6,25
Gripin	Müzeyyen Senar Nilüfer	Dalgalandım da duruldum Yolcu yolunda gerek	2	6,25
Kargo	Sezen Aksu Tanju Okan Selami Şahin	Yıldızların altında Sen ağlama Öyle sarhoş olsam ki Ağlama değmez hayat Seninle başım dertte	5	15,6
Manga	Cartel	Evdeki ses	1	3,12
TOPLAM:			32	100,0

Şekil 3. Cover yapan Gruplar

Şekil 3’de görüldüğü gibi; Kargo ve Vokaliz grubu 5 parçayla en çok cover yapan müzik grubu olmuştur. Onu 4 parçayla Mor ve Ötesi, Duman grubu izlemiş, Grup Gündoğarken’in yaptığı cover sayısı 3’de kalmıştır.

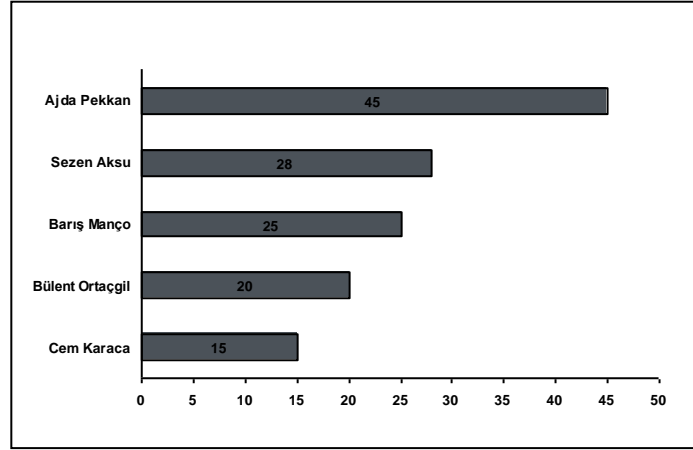

3.4. En Çok Coveri Yapılan Türk Pop Müziği Sanatçısı

Bu bölümde kendisinden sonra cover şarkıları diğer sanatçılar tarafından söylenmiş sanatçılar belirlenmiştir (Tablo 4, Şekil 4).

Tablo 4. En çok coveri yapılan Türk Pop Müziği Sanatçısı

Coveri Yapılan Sanatçı	Coveri Yapılan Şarkısı	f	%
Ajda Pekkan	Bir garip yolcuym, Sevdim seni, Sensiz yıllarda, Kimler geldi kimler geçti, Sen bir yana dünya bir yana, Anlamadım gitti, Dile kolay, Hoş görse, Tanrı misafiri, Son yolcu, Eline gözüne dizine dursun, Sana ne kime ne, Palavra palavra, Ağlama anne, Bir günah gibi, Bir garip yolcuym, Yeniden, Sarıl bana, Seninleyim, Ya sonra, Yaz yaz yaz, Senin için burdayım, Sakın sakın ha, Boşvermişim dünyaya, Boş sokak, Her yerde kar var, Sen mutlu ol, Yaşamak ne güzel şey, Gerçek ve düş, Bilsen sevgilim, Yere bakan yürek yakan, Ağlama yarım, Gözün aydın, Yağmur, Hancı, Uykusuz her gece, Yazık olur, Yeniden başlasın, Erkekleri tanıyın, Sana doğru, Haykırarak nefesim, Baksana talihe, Senden sonra, Tek başına, İnanmam	45	22,9
Barış Manço	Aynalı kemer, Rüya, Yine yol göründü gurbete, Gönül ferman dinlemiyor, Söyle zalim sultan, Unutamadım, Sarı çizmeli mehmet ağa, Dağlar dağlar, Can bendenden çıkmayınca, Kol düğmeleri, Anlıyorsun değil mi, Düriye, Arkadaşım eşşek, Hayır, Kara sevda, Al beni, Gibi gibi, Nazar eyle, Gül pembe, Sakız hanım ve mahur bey, Dört kapı, Bahçede hanımeli, Bu su hiç durmaz, Lambaya püf de, Allah’ım güç ver bana	25	12,7
Bülent Ortaçgil	Duyuyor musun, Olmamalı mı olmamalı mı, Her şey sevgiyle başlar, Küçük şeyler, Yalnız, Çığlık çığlığa, Bu su hiç durmaz, Bahar türküsü, Normal, Sen varsın, Değirmenler, Sensiz olmaz, Yüzünü dökme küçük kız, Bu iş zor yonca, Benimle oynarmısın, Yağmur, Sevgi, Bütün çiçekler su ister, İntegral	20	10,2
Özdemir Erdoğan	Gurbet, Sevdim seni, Pervane, İkinci bahar	4	2,04
Erkin Koray	Aşkıma bitecek, Sarhoş gibiyim, Arapsaçı, Silinmeyen hatıralar, Öyle bir geçer zaman ki, Yalnızlar rıhtımı, Şaşkın, Estarabım, Anma arkadaş, Yağmur, Tek başına, Gün ola harman ola	12	6,12
Cem Karaca	Kendim ettim kendim buldum, Tamirci çırağı, Gel efendim, Namus belası, Sende başını alıp gitme, Resimdeki gözyaşları, Bu biçim, Islak ıslak, Kara sevda, Rap diye rap rap, Kavga, Kalender, Hep kahır, Yarım porsiyon aydınlık, Mutlaka yavrum	15	7,65
Erol Evgin	Bu hayat çekilmez, Bir de bana sor, İşte öyle bir şey, Hep böyle kal	4	2,04
Fikret Kızılok	Haberin var mı, Yeter ki, Aşkın mapushane, Sevda çiçeği	4	2,04
Zuhal Olcay	Dünden sonra yarından önce, Çaresizim	2	1,02
Zerrin Özer	Ateş düştüğü yeri yakar, O yaz	2	1,02
Mirkelem	Tavla, Hatıralar	2	1,02
Haluk Levent	Yalan, Nereye saklırsın	2	1,02
Tarkan	İkimizin yerine	1	0,51
Kayahan	Odalarda ışsızım, Beni anlamadın ya, Büyük aşkı, Her şeyden çok, Söz güzelim, Mavilim, Canım sıkılıyor canım, Yemin ettim, E bebeğime e, Gözlerinin hapsindeyim, Sabahlar uzak	11	5,61
Ali Kocatepe	Hey gidi dünya hey, Dönme dolap, Her şey senin için, Heyamola	4	2,04
Sezen Aksu	Ünzile, Masum değiliz, El gibi, Bir çocuk sevdim, Her şeyi yak, Çocuklar gibi, Ağlamak güzeldir, Küçük bir aşk masalı, Zalim, Onursuz olmasın aşk, Rakkas, Firuze, İkinci bahar, Belalım, Sarışın, Tükeneceğiz, Sen ağlama, Haydi gel benimle ol, Kaç yıl geçti aradan, Tutuklu, Kalbim Ege’de kaldı, Seni yerler, Yarısı saklım, Bile bile, Kaçın kurası, Değer mi, Beni unutma, Ne kavgam bitti ne sevdam	28	14,2
Teoman	Gönülçelen, Paramparça, İki çocuk, Kim, Bazı yalanlar, Sürpriz, Güzel bir gün, Kişisel bir şey, Rüzgar gülü, Senden önce senden sonra, İstanbul’da sonbahar, Bugün, Duş, Gökdelenler, İstasyon insanları	15	7,65
TOPLAM:		196	100,0

Şekil 4. En çok coveri yapılan Türk Pop Müziği Sanatçısı

Şekil 4’de görüldüğü gibi; En çok parçaları coverlenen Sanatçı, 45 parça ile Ajda Pekkan olmuştur. Onu 28 parçayla Sezen Aksu izlemiş, Barış Manço’nun 25 parçası, Bülent Ortaçgil’in 20 parçası, Cem Karaca’nın ise 15 parçası Türk Pop Müziği sanatçıları tarafından cover’lenmiştir.

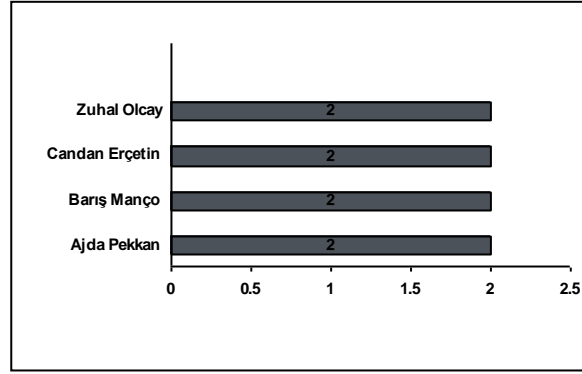
3.5. Kendi Albümlerini Coverleyen Türk Pop Müziği Sanatçılar

Bu bölümde, kendi albümlerini yeniden cover yapan sanatçılar albüm isimleriyle beraber belirlenmiştir (Tablo 5, Şekil 5).

Tablo 5. Kendi albümlerini coverleyen Türk Pop Müziği Sanatçıları

Şarkıcı / Grup	Cover Yapılan Albüm Adı	f	%
Ajda Pekkan	The Best of Ajda -Diva	2	10,0
Nilüfer	Yeniden Yetmiş	1	5,0
Zerrin Özer	Bir Zerrin Özer Arşivi	1	5,0
Barış Manço	Mançoloji –Yüreğimdeki Barış Şarkıları	2	10,0
Cem Karaca	Mutlaka Yavrum	1	5,0
Nükhet Duru	Nefes Gibi	1	5,0
Alpay	Best Of	1	5,0
MFÖ	Collection	1	5,0
Kargo	Yıldızların Altında	1	5,0
Ömür Göksel	Touch of Quality	1	5,0
Bülent Ortaçgil	B.O için söylenmiş B.O şarkıları	1	5,0
Deniz Seki	Aşkların En Güzeli	1	5,0
Erol Büyükburç&Erdener Koyutürk	Üstada Saygıyla Tango	1	5,0
Candan Erçetin	Chante Hier – Göçmen Şarkılar	2	10,0
Yaşar	Sevdiğim Şarkılar	1	5,0
Zuhal Olcay	Başucu Şarkıları 1, 2	2	10,0
TOPLAM:		20	100,0

Türkiye’de Popüler Müzik Kültürü İçerisinde “Cover” Kavramı Üzerine Bir İnceleme

Şekil 5. Kendi albümlerini coverleyen Türk Pop Müziği Sanatçıları

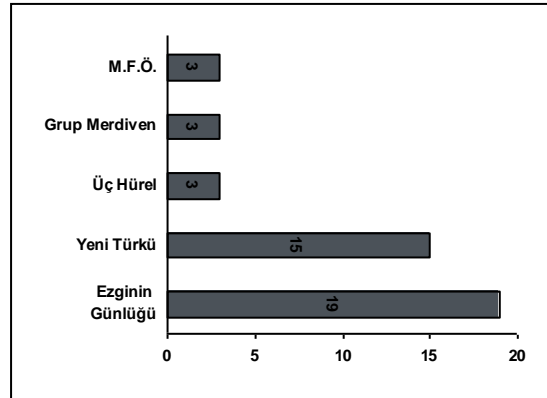
Şekil 5’te görüldüğü gibi; En çok kendi albümlerini coverleyen sanatçılar Zuhall Olcay, Candan Erçetin, Barış Manço ve Ajda Pekkan olmuştur.

3.6. En Çok Coveri Yapılan Gruplar

Bu bölümde seslendirdikleri parçaları en çok cover yapılan gruplar belirlenmiştir (Tablo 6, Şekil 6).

Tablo 6. En çok coveri yapılan gruplar

Coveri Yapılan Grup	Coveri Yapılan Şarkılar	f	%
Ezginin Günlüğü	Sardunya, Eksik bir şey, Hükümsüzdür, Ayrılış, Ebruli, Düşler sokağı, Mutlu olmak varken, İstanbul, Leyla, Sabah türküsü, 1980, Selluka, Hişt, Teninle konuşmak, Aşk Bitti, Gemi, Mutlu son, Küçüğüm, Gelmiyorsun	19	40,4
Yeni Türkü	Maskeli balo, Göç yolları, Aşk yeniden, İstersen hiç başlamasın, Dönmek, Sevgili, Olmasa mektubun, Deliler, Ağır kapı, Şairin elinde, Kimdi giden kimdi kalan, Fırtına, Telli telli, Sesler yüzler sokaklar, Çember	15	31,9
Bulutsuzluk Özlemi	Tepedeki çimenlik	1	2,12
Grup Gündoğarken	Gördüğüme sevindim, Ellerimde çiçekler, Rüzgar	3	6,38
Üç Hürel	Ağlarsa anam ağlar, Bir sevmek bin defa ölmek demekmiş, Sevenler ağlarmış	3	6,38
M.F.Ö	Ele güne karşı, Sude, Sarı Laleler	3	6,38
Grup Merdiven	Ayrılık, Hasretler ayrılıkla başlar, Akdeniz akşamları	3	6,38

Şekil 6. En çok coveri yapılan Gruplar

Şekil 6'da görüldüğü gibi seslendirdikleri parçaları cover yapılan gruplar arasında 19 parça ile Ezginin Günlüğü olmuştur. Yeni Türkü'nün 15, Üç Hürel, Grup Merdiven ve Mazhar Fuat Özkan'ın 3'er parçası coverlenmiştir.

4. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN SONUÇLAR

Alt probleme ilişkin sonuçlar

Popüler müzik şarkıcıları içerisinde, 20 parça ile en fazla cover yapan sanatçı Haluk Levent olmuştur. Cover yaptığı parçalara bakacak olursak genelde Anadolu pop Rock tarzındaki parçaları coverlenmiştir. Haluk Levent'i 15 parça ile Göksel izlemiştir. Göksel'in coverlediği parçalar genelde eski 45'likler olmuştur. Göksel'den sonra Leman Sam 14 parça, Barış Akarsu 12 parça ve Teoman 11 parça coverlemişlerdir.

Alt probleme ilişkin sonuçlar

Müzik türlerine göre coverlemeye bakıldığında; 122 parça ile en fazla coveri yapılan tür, Türkçe Pop olmuştur. Bunun sebebi, müzik piyasasında Türkçe Pop müziğe dinleyici kitlesinin daha fazla olması ve albüm satışlarındaki giderek artan orandır. Türkçe Pop Müziği, 34 parçayla Anadolu Rock izlemiş, Arabesk/Fantezi alanında 24, Protest müzik alanında 23 parça çeşitli sanatçılar tarafından coverlenmiştir.

Alt probleme ilişkin sonuçlar

Popüler gruplar içerisinde, en fazla cover yapan grup 5 parça ile Kargo olmuştur. Kargo'nun coverlediği parçalara baktığımızda genelde eski dillerden düşmeyen parçaları cover yaptığını görürüz. Kargoyu 5 parça ile Vokaliz grubu izlemiş, Mor ve Ötesi, Duman 4 parça, Grup Gündoğarken 3 parça, Bulutsuzluk Özlemi, Yüksek Sadakat, Gripin Athena, Kurban 2 parça ve Manga 1 parça coverlemişlerdir.

Alt probleme ilişkin sonuçlar

En çok coveri yapılan sanatçı 45 parça ile Ajda Pekkan olmuştur. Ajda Pekkan şarkılarının çok coverlenmesinin sebebi olarak, seslendirdiği parçaların çok tutulması ve albüm satışlarındaki fazlalık olarak gösterilebilir. Ajda Pekkan'ı 28 parça ile Sezen Aksu izlemiş, Barış Manço'nun 25, Bülent Ortaçgil'in 20 ve Cem Karaca'nın 15 parçası diğer sanatçılar tarafından coverlenmiştir.

Alt probleme ilişkin sonuçlar

Ajda Pekkan, Barış Manço, Zuhâl Olcay ve Candan Erçetin kendi albümlerini yeniden coverleyen sanatçılar arasında ilk sırada yer almaktadır. Bu sanatçıları; Nilüfer, Zerrin Özer, Cem Karaca, Nükhet Duru, Alpay, Mazhar Fuat Özkan, Kargo, Ömür Göksel, Bülent Ortaçgil, Deniz Seki, Erol Büyükburç, ve Yaşar izlemiştir. Sanatçıların kendi albümlerini yeniden coverlemesinin sebebi olarak, O dönem çekilen beste sıkıntısı ve albüm satışlarındaki yetersizlik olarak gösterilebilir. Sanatçılar kendi albümlerini, sound'ları baştan sona değiştirip günümüze uyarlayarak tekrar piyasaya çıkarmışlardır.

Alt probleme ilişkin sonuçlar

En çok coveri yapılan gruplar arasında Ezginin Günlüğü 19 parçasıyla önde gelmektedir. Ezginin Günlüğü'nü 15 parçasıyla Yeni Türkü izlemiştir. Grup Merdiven, Mazhar Fuat Özkan, Üç Hürel, Grup Gündoğarken'in 3 parçası, Bulutsuzluk Özlemi'nin ise 1 parçası diğer sanatçı ya da gruplar tarafından coverlenmiştir.

5. SONUÇLAR

Türk Pop Müziğinde; Sanatçıların seslendirdikleri cover parçalara bakıldığında, çoğu gündemde olan, dillerden düşmeyen ve genellikle kendi tarzlarındaki parçaların coverlerini ticari sebeplerden ve gündemden düşme kaygısı nedeniyle yapıldığı gözlenmiştir.

Müzik türlerinin birbirleriyle kaynaşması sonucu birçok sanatçı kendi tarzının dışında cover yapmış, Türk Pop Müziği parçalarının daha çok rağbet görmesinden dolayı en fazla coverleme Türk Pop Müziği tarzında yapılmıştır.

Manga, Duman vb. gibi gruplar genelde eski parçaların coverlerini, tınılarını (Sound) tamamen değiştirerek yapmışlar, bu şekildeki bir coverleme eski parçaların tekrar hatırlanmasına neden olmuş ve eski 45’likler tekrar tozlu raflarından gün yüzüne çıkarmışlardır.

Birçok sanatçı, kötü giden müzik piyasası, albüm satışlarındaki yetersizlik ve yeni beste bulma sıkıntısından dolayı kendi coverlerini değiştirerek yeniden piyasaya çıkarmışlardır.

Türkçe’de de birçok dilde olduğu gibi kullanılan cover kelimesi, Türk Pop Müziği piyasasında zaman zaman sanatçıların cankurtararı haline gelmiş, iyisiyle kötüsüyle bütün sanatçılar cover yapmaya başlamış hiç değilse albümlerine en az bir cover parça koyarak satışlarını arttırmayı hedeflemişlerdir. Bu coverlerin birçoğu ilk halinden daha başarısız olmuş, bazıları da eski halinin önüne geçmiştir.

KAYNAKLAR

- Çağan, K. 2003. Popüler Kültür ve Sanat. Altın Küre Yayınları, 192 s., 206, Ankara.
- Dilmener, N. 2003. Hafif Türk Pop Tarihi. İletişim Yayıncılık, 382 s., İstanbul.
- Erdoğan, İ. Alemdar, K. 2005. Popüler Kültür ve İletişim, Pozitif Matbaacılık, 29 s., Ankara.
- İncirlioğlu, E. 2007. Popüler Kültür ve Yüksek Kültür. Yapı Kredi Yayınları, 43 s., İstanbul.
- Köker, E. 2007. Popüler Kültür ve Çocuk. Dipnot Yayınları, 7 s., Ankara.
- Lull, J. 2000. Popüler Müzik ve İletişim. Kitap Matbaacılık, 14 s., İstanbul
- Oktay, A. 2009. Popüler Kültürden TV Sömürmesine. İthaki Yayınları, 44 s., 63, İstanbul
- Örmeci, O. Popüler Kültür. Elips Kitap, s.7, Ankara.
- Özbek, M. 1991. Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski. İletişim Yayınları, 81 s., İstanbul
- Yıldız, K. 2003. Popüler Müzikte “Yineleme” Unsurunun Müzikolojik Bağlamda İncelenmesi Üzerine Bir Derleme. Güler Yayıncılık, 23 s., İzmir.
- Yurga, C. 2002. 20.Yüzyılda Türkiye’de Popüler Müzikler. Pegem A Yayıncılık, 109 s., Ankara.
- URL-1 2012. <http://www.birzamanlar.net/yorum.html>. Erişim Tarihi: 27.12.2012.
- URL-2 2012. <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/133514.asp#BODY> Erişim Tarihi: 27.12.2012.